

Тарас Шевченко «Кавказ» (ідея поеми)

Паспорт твору:

Літературний рід – ліро-епос.

Жанр – поема-інвектива (інвектива, ідеологічний памфлет і політична сатира водночас; інвектива — гостра критика певної особи чи суспільної групи, зокрема напад на певну владу; памфлет — твір, спрямований проти ідеологічного устрою; сатира — комічний засіб, який осудливо висміює негативні явища в суспільстві).

Рік написання – 1845 р. (текст увійшов у рукописну збірку «Три літа»)

Присвята – другу Якову де Бальмену, який загинув на Кавказькій війні.

Епіграф нагадує про біль втрати друга Якова де Бальмена: «О, хто дасть голові моїй воду й очам моїм — джерело сліз! і плачу я день і ніч над убитими...» давньоєврейський пророк Єремія.

Композиція поеми «Кавказ»:

I частина – вступ (Прометей і орел)

II частина – автор звертається у своєму монолозі до Бога із питаннями про те, скільки часу ще кати знущатимуться над нами (колонізованими народами – горцями та українцями).

III частина – саркастичні міркування про волю, яку вороги застукали «ненагодовану і голу», і над нею знущаються. Важливо пам'ятати, що поема «Кавказ» – це, з одного боку, текст пам'яті друга, з другого, – «гімн непереможній волі» кавказьких народів. Тому ключовим є заклик «Борітеся – поборете, вам Бог помагає».

IV частина – голос російського самодержавства висловлює свою позицію про те, що імперія прагне допомогти нецивілізованим племенам Кавказу, та голос авторського гніву й осуду.

V частина – згадка про трагічну смерть друга Якова де Бальмена: «О друже мій добрий! друже незабутий!»

Літературознавець Іван Дзюба про твір:

«В історії світової літератури небагато знайдемо прикладів, щоб поетичний твір півтора століття не втрачав своєї політичної злободенності і моральної гостроти, звучав так, ніби породжений нинішнім станом людства».

Письменник і літературознавець Іван Франко про твір:

«Натомість «Кавказ» побудований уже на ширшій, можна сказати, загальнолюдській основі. Всяка боротьба за волю, всяке змагання проти «темного царства» знаходить прихильника в нашій поеті. «Кавказ» – се огниста інвектива проти «темного царства» зі становища загальнолюдського, се, може, найкраще свідоцтво могутнього, всеобіймаючого, щиро людського почуття нашого поета».

Рекомендовані джерела

1. Поема «Кавказ» / Т. Шевченко.

<http://litopys.org.ua/shevchenko/shev139.htm> (20.03.2021).

2. Темне царство. Новий шлях творчості Шевченка / І. Франко.

<https://www.i-franko.name/uk/HistLit/1881/TemneCarstvo/1.html> (20.03.2021).

3. Ростислав Мазур. 14.02.2014. Сергій Нігоян. «Кавказ» (уривок з твору Т.Г. Шевченка) (реж. С. Проскурня). YouTube. URL: <https://youtu.be/oUWqUacyDtI> (20.03.2021).